

Høring om miljø og helse i barnehager og skoler

Deres ref: 19/3950-

Vår ref: 19/11884-1

Oslo, 27. desember 2019

Folkehelseinstituttets høringsuttalelse

Folkehelseinstituttet har mottatt til høringsuttalelse forslag om ny forskrift om miljø og helse i barnehager, skoler og skolefritidsordninger. Område for smittevern, miljø og helse, seksjon for luftforurensninger og støy samt avdeling for smitte fra mat, vann og dyr og Område for psykisk og fysisk helse, har gått gjennom forskriftsteksten.

På et generelt grunnlag anser vi det som gunstig at regelverket endres i en mer helhetlig retning. Dette arbeidet støttes derfor. Samtidig er det viktig at forskriften blant annet sikrer et godt ute- og innklima, samt smittevern på de oppholdssteder der forskriften vil gjelde. Så langt vi kan se dekkes dette opp gjennom videreføring av eksisterende krav samt de foreslåtte tydeligere krav til helsemessig tilfredsstillende drift mht. miljøfaktorer og til utforming av uteområder og lokaler og forebygging av skader, ulykker og alvorlige hendelser.

Vi merker oss spesielt at departementet foreslår å videreføre en egen bestemmelse om innklima i ny forskrift men med presiseringer og omskrivninger for å gjøre kravene lettere tilgjengelige. Bestemmelsen stiller tydelig krav til at temperatur, fuktighet, trekk, luftkvalitet, lukt og beskyttelse mot giftige og helsefarlige stoffer skal være i samsvar med faglige normer. Her vil særlig Helsedirektoratets anbefalinger med blant annet basis i Folkehelseinstituttets anbefalte faglige normer for innklima være relevante. Erfaringsmessig forekommer det relativt ofte innklimaproblemer i skoler og barnehager. Dette er beskrevet i flere rapporter, blant annet Arbeidstilsynets rapport «Inneklima i norske skoler. Hovedfunn 2011–2012» (Arbeidstilsynet, 2013). Der fremkommer det at rundt halvparten av alle skoler i et utvalg på 301 skoler svarte bekreftende på om det er eller har vært synlig fukt- eller råteskader eller mugglukst i lokalene og om dette var utbedret.

Det er således betimelig at departementet foreslår å videreføre en egen bestemmelse om innklima i ny forskrift der det stilles tydelig krav til at temperatur, fuktighet, trekk, luftkvalitet, lukt og beskyttelse mot giftige og helsefarlige stoffer skal være i samsvar med faglige normer. Vi er enige i at en bestemmelse som viser til faglige normer som eksempelvis Folkehelseinstituttets anbefalte faglige normer for innklima (2015) vil være lettere tilgjengelig enn runde og relativt vage krav.

Riktig renhold kan redusere ulike forurensninger i inneluft som mikroorganismer, allergener, partikler og andre irritanter. I forskriften stilles det blant annet krav om rengjøring. Som et viktig bidrag til å et bedre innklima mener vi det er gunstig at det foreslås en presisering av behovet for rengjøring av overflater som ikke er tilgjengelige for daglig renhold slik at slike flater ikke tjener som reservoar for forurensninger i innemiljøet. Vi støtter derfor at hovedrengjøring tas ut, og at det presiseres et behov for rengjøring av overflater. Departementets forslag om at «hygienisk tilfredsstillende» sanitære forhold skal endres til kun krav om «tilfredsstillende» ut fra en bredere vurdering enn kun hygiene virker fornuftig ved at det også tas hensyn til toaletters plassering og utforming slik at barn og ungdom tør å bruke de.

Under 6.5.4. Måltider og spisetid foreslår ikke departementet konkret krav til tid for spisepause, men heller at forskriften stiller krav om «tilstrekkelig tid og ro til å spise». Vi mener skolemåltidet er en pause fra dagens gjøremål, det er betydelig for sosialt samspill og er viktig for å sikre at elevene får i seg den maten de trenger. Folkehelseinstituttets oppfatning er imidlertid at ikke alle elever får 20 minutter som anbefalt i Nasjonal faglig retningslinje for mat og måltid i skolen og dermed ikke den tiden de trenger til å spise opp maten sin. I en uforutsigbar skolehverdag er et konkret krav om spisetid viktig for å gi alle barn og unge like mye tid til et skolemåltid som fremmer trivsel. Folkehelseinstituttet mener derfor at det bør være et krav om minimum 20 minutters spisetid på skolen og at dette bør fremkomme i forskriften.

Vi mener det også bør legges til et punkt om at **det må være tilgjengelig fasiliteter til håndvask før måltider**. For å forebygge infeksjoner, er håndhygiene anbefalt før et måltid. I utgangspunktet anbefaler vi håndvask med såpe og vann i skoler og barnehager, men dersom det ikke er håndvaskmuligheter lett tilgjengelig, bør en ha tilgjengelig hånddesinfeksjon før måltidene. Dersom en må gå til en vask, må tid til dette inkluderes i vurderingen når en lokalt definerer tidsbehov rundt et måltid.

Vi foreslår derfor endringer à la det foreslått i rødt nedenfor:

«Departementet foreslår ikke et konkret krav til tid, men heller at forskriften stiller krav om «tilstrekkelig tid og ro til å spise, **samt til å gjennomføre håndhygiene, før en inntar måltidet**». I vurderingen av hva som vil være god nok tid, vil særlig Helsedirektoratets anbefalinger være relevante. Det påpekes at det ligger mye læring i et måltid og det å spise mat sammen og snakke sammen».

I tillegg vil ny forskrifts krav til at utformingen av lokaler og uteområder i forslaget § 4 skal kunne dekke behov for aktivitet og hvile, vil nødvendigvis også omfatte at virksomheten er utformet slik at behovet for gode rammer rundt måltider ivaretas, **inkludert mulighet til å gjennomføre håndhygiene**.

Under 6.5.5. Renhold og smittevern - § 10 Drikkevann savner vi klarere regelverk rundt dette med *tilgjengelighet på drikkevann* for elevene. Regelverket sier noe om vannforsyning, men ikke noe om at elevene bør ha lett tilgang på drikkevann i undervisningsrom/arbeidsrom eller i tilknytning til disse.

I veilederen miljø og helse i skoler IS-2073 heter det at: *§ 23. Sanitære forhold: Virksomheten skal ha et tilstrekkelig antall tilgjengelige toaletter og vasker. Sanitære anlegg skal ha hygienisk tilfredsstillende utforming, kapasitet og standard. Sanitæranlegg omfatter toaletter, vasker, dusjer, garderober, **drikkevannsfontener** m.v. De sanitære forhold må tilpasses de aktuelle aldersgruppenes behov og det enkelte roms funksjoner.*

I kulepunktene under om «god praksis» står det ingenting om tilgjengeligheten på drikkevann tilknyttet undervisningsrom/arbeidsrom for elevene og heller ingenting om drikkevannsfontener (som er nevnt lenger opp i teksten, jfr. sitatet over).

God tilgjengelighet til drikkevann under klassens timer og dobbelttimer er helt nødvendig for å opprettholde trivsel og helse, og god prestasjonsevne. Skoler og barnehager er i en unik posisjon til å fremme sunn kostholdsattferd, inkludert drikkevann. Alle barn går i skolen, og tilbringer mange timer på skolen hver dag. Det må være et mål å sikre at elevene har tilgang til trygt, gratis drikkevann i skolemiljøet som gir dem et sunt alternativ til sukkerholdig drikke før, under og etter skoletid. Tilgang til trygt, gratis drikkevann bidrar til å øke elevenes samlede vannforbruk, opprettholde hydrering og redusere energiinntaket, hvis vann erstatter sukkerholdige drikker. I tillegg kan tilstrekkelig med væske forbedre den kognitive funksjonen blant barn og unge, som er viktig for å lære. Kanskje en presisering i regelverket ville tydeliggjort dette behovet?

Under 6.5.5. Renhold og smittevern - § 11 Sanitære anlegg tenker vi det er viktig å inkludere smittevern under krav til sanitære forhold, som videreføres i ny forskrift § 11. Det er viktig å sikre at det er tilstrekkelig med håndvasker, håndsåpe og tørkemuligheter i forbindelse med toalett. Vi tenker også at dette bør stå eksplisitt. Ved å ta ut hygiene slik foreslått, vil det være vanskeligere å argumentere for at det også føres opp tilstrekkelige vasker o.l.. Erfaringsmessig, er dette noe som ofte spares inn på. Begrepet «hygiene» kan godt erstattes med «smittevern».

Folkehelseinstituttet får ofte spørsmål fra barnehager om krav til område hvor en foretar bleieskift, samt hvilke smitteverntiltak som skal iverksettes for å unngå smitte av barn med økt infeksjonsrisiko. Dette kan være områder som det kan være fornuftig å inkludere i en ny forskrift. Dersom dere velger å ta dette inn, kan vi være behjelpelig med ordlyd.

Vi ønsker lykke til videre i arbeidet med forskriften og bidrar gjerne til oppdatering av den kommende veilederen til forskriften.

Vennlig hilsen

Johan Øvrevik
Rune Becher
Hilde Marie Lund
Arnfinn Helleve
Preben Aavitsland